

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Suomen Punainen Risti katsoo, että selonteko on yleisesti hyvin valmisteltu ja kattaa keskeiset asiat. Erityisesti kiitämme sitä, että kotoutumisen kokonaiskoordinaatioon ja nykytilannetta vaivaavaan pirstaleisuuteen pyritään puuttumaan.

Huomioimme kuitenkin, että vapaaehtoistoimintaa ei selonteossa ole käsitelty käytännössä lainkaan. Järjestöt on paikoin huomioitu, mutta vapaaehtoistoiminnan kokonaisvaltainen käsittely osana kotoutumista ja kotiutumista on jätetty huomiotta.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

-

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Suomen Punainen Risti toivoo kohtaan "7.3. Terveyttä ja hyvinvointia sosiaali- ja terveyspalveluilla" lisäyksen koskien perheenyhdistämistä. Perheenyhdistäminen on varsin haasteellista tai usein jopa mahdotonta kansainvälistä suojelua saaneille. Perheenyhdistämiseen liittyvä epävarmuus tai sen aiheuttamat hallinnolliset vaikeudet vaikuttavat kuitenkin suoraan henkilön kotiutumiseen.

Perheenyhdistämishakemuksissa täyttämisen avustaminen ei ole kenenkään vastuulla, ja kunnissa on eri käytäntöjä ja eri tasoista osaamista hakemuksissa avustamisessa. Neuvonta ja tuki perheenyhdistämiseksi on puutteellista. Kaikilla maahanmuuttajilla ei ole myöskään tietoa siitä, miten perheenyhdistäminen käynnistetään. Suomen Punainen Risti toivoo, että luvun yhdeksi toimenpiteeksi kirjataan: "Kehitetään kuntien sosiaalipalveluita kansainvälistä suojelua saaneiden perheenyhdistämisen prosessin käynnistämiseksi ja tukemiseksi".

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Selonteossa todetaan, että vastaanottokeskukset avustavat oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita kuntaan siirtymisessä ohjauksen ja neuvonnan keinoin ja kappaleen toimenpiteisiin on lisätty vastaanottokeskusten turvapaikanhakijoille ja luvan saaneille antaman ohjauksen ja neuvonnan kehittäminen.

Suomen Punainen Risti huomioi, että alkuvaiheen kotoutumistoimintaa tehdään ja tulee tehdä jo vastaanottokeskuksessa myös vapaaehtoisten toimesta. Vapaaehtoistoiminnalla täydennetään vastaanottokeskusten kotoutumista tukevia palveluja, tarjotaan mielekästä tekemistä ja mahdollisuuksia esimerkiksi kielen oppimiseen. Järjestöjen kotoutumisen tuki vastaanottokeskuksissa kohdistuu esimerkiksi kielitoimintaan, monipuoliseen ryhmätoimintaan, osaamisen kartoitukseen tai asumisavun järjestämiseen. Nämä toimenpiteet kohdistuvat kaikkiin vastaanottokeskuksen asiakkaisiin, ei vain oleskeluluvan saaneisiin, eikä vastaanottokeskusten toimet rajoitu vain ohjaukseen ja neuvontaan.

Vaikka selonteon painopiste onkin oleskeluluvan saaneissa henkilöissä, vapaaehtoistoiminta vastaanottokeskuksissa tulisi kattavasti huomioida osana alkuvaiheen kotoutumistoimia.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

Suomen Punainen Risti katsoo, että perheenyhdistämisen vaikeus tulee nostaa esille myös tässä osiossa. Selonteossa todetaan: "Maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapalveluiden saatavuudessa sekä toimintamalleissa on kuitenkin vaihtelua, ja ohjaus- ja neuvontapalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta eri syistä maahan muuttaneille on tarpeen parantaa" (s. 55). Suomen Punainen Risti on huolissaan siitä, että neuvonta ja tuki perheenyhdistämiseksi on puutteellista ja yhdenvertaisuus ei toteudu. Perheenyhdistämisen epäonnistuminen on esteenä kotoutumiselle. Suomen Punainen Risti toivoo lukuun uutta toimenpidettä esimerkiksi seuraavasti: "Vahvistetaan kotoutumista tukevien ammattilaisten ohjaus- ja neuvontataitoja perheenyhdistämisestä".

Samassa luvussa pidämme erityisen hyvänä esitettyä toimenpidettä, jolla monipuolistetaan ohjauksen ja neuvonnan sisältöjä kattamaan myös työelämässä tapahtuvan syrjinnän ja hyväksikäytön tilanteissa tarvittavat tiedot auttavista tahoista, menettelyistä ja oikeusturvakeinoista.

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

-

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

-

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Järjestöjä koskeva luku 12 painottuu varsin vahvasti rakenteellisen yhteistyön kehittämiseen järjestöjen ja viranomaisten välillä sekä rahoitusmallien parantamiseen. Luvussa mainitut toimenpiteet ovat oikeita ja kannatettavia, ja järjestöjen riittävän resursoinnin tarkastelu on

tervetullutta. Resurssoinnissa huomionarvoista ovat kerrannaisvaikutukset: yhden työntekijän resursointi vapaaehtoistoimintaa järjestävässä ja koordinoivassa järjestössä mahdollistaa useamman henkilön tukemisen, kuin saman työn tekeminen puhtaasti työntekijävoimin.

Selonteossa jo mainittujen toimenpiteiden lisäksi tulisi kiinnittää huomiota koko kansalaisyhteiskunnan ja vapaaehtoisten rooliin kotoutumista tukevassa toiminnassa läpileikkaavasti. Vapaaehtoiset ovat läsnä yhteisöissä, joihin henkilöt kotiutuvat. Monet maahanmuuttajat ovat itse aktiivisia vapaaehtoisia ja osallistuvat erilaisen toiminnan kautta paitsi toisten maahanmuuttajien tukemiseen, myös oman yhteisönsä toimintaan yleisemmin.

Selonteossa on varsin hyvin kuvattu järjestöjen toiminnan entistä parempi integrointi osaksi viranomaisten suunnitelmia ja kokonaisvaltaista toimintaa, mutta vapaaehtoistoimintaa tapahtuu paljon myös organisoitujen järjestöjen ulkopuolella. Esimerkiksi erilainen verkossa tapahtuva naapuriapu ym. on kasvanut viime vuosina voimakkaasti, ja maahanmuuttajien osallisuus tämän kaltaisissa verkostoissa voi olla kotiutumisen näkökulmasta hyvinkin merkittävä etu. (Maahanmuuttajien oman kansalaisyhteiskuntaan kiinnittyvän toiminnan kehittäminen voitaisiin huomioida myös luvussa 13.)

Tästä syystä katsomme, että järjestöjen roolia koskeviin toimenpiteisiin tulisi lisätä tarve huomioida vapaaehtoiset ja vapaaehtoistoiminta erityisesti paikallisten toimijoiden (kuntien) kotoutumista koskevilla ohjelmissa ja suunnitelmissa, ei vain järjestöjen osallistamisen kautta.

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

-

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

-

Holopainen Eeva
Suomen Punainen Risti